

Research Article

doi: [10.71633/jshsp.2023.1032391](https://doi.org/10.71633/jshsp.2023.1032391)

Analysis of the Damage to the Economic and Social Development of Rural Areas (Case Study: Paskouh District, Sib and Souran Township)

Mehrbibi Paskuhi¹, Sirus Ghanbari^{2*} & Mehrshad Toulabi Nejad³

1. M.A in Geography & Rural Planning, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran

2. Associate Professor of Geography & Rural Plannig, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran

3. Postdoctoral Geography & Rural Planning, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

* Corresponding author: Email: ghanbari@gep.usb.ac.ir

Receive Date: 24 March 2023

Accept Date: 09 May 2023

ABSTRACT

Introduction: The rural community of countries in the country has different challenges that are needed to identify the damage to rural development first to identify rural development and to address these problems and issues.

Research Aim: The purpose of this study is to investigate the damage to the economic and social development of border villages in Paskouh, SIB and SORAN..

Methodology: The present study is one of the applied research and has been done by descriptive-analytical method. The necessary data were obtained by the researcher's questionnaire tool. The statistical community of the research was households living in the villages of Paskouh village in Apple and Soran, where 338 families were questioned using Cochran formula. The data analysis was performed using unlimited exploration (Johannon method).

Studied Area: The geographical territory of this study is the villages of the border areas in Paskouh village, Sib and Soran.

Results: Results show that income and savings indicators, employment, poverty, agricultural activities, ownership of the most important economic damage and indicators of education, welfare, health, education, health are the most important social disadvantages The economic and social development of the villages in the region is studied.

Conclusion: The results of the study showed that Paskouh village in Apple and Soran city in Sistan and Baluchestan province was undergoing underdeveloped. Why the villages in this area have faced a lot of economic and social damage. These injuries have always been challenged as preventing the development of villages in the area, which are necessary to identify them, while identifying them to provide the basis for the development of villages in the region.

KEYWORDS: Rural Development, Vulnerability of Villagers, Economic and Social Dimensions, Paskouh district, Sib and Souran Township

فصلنامه علمی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی
دوره ۱۹، شماره ۳ (پیاپی ۶۸)، پاییز ۱۴۰۳
شاپای چاپی ۵۹۶۸-۲۵۳۵ شاپای الکترونیکی ۵۹۵۵-۲۵۳۸
<http://jshsp.iaurasht.ac.ir>
صص. ۱۳۳-۱۱۹

doi:10.71633/jshsp.2023.1032391

مقاله پژوهشی

تحلیل آسیب‌های پیش روی توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی (مطالعه موردی: دهستان پسکوه، شهرستان سیب و سوران)

مهری بی‌پسکوهی^۱، سیروس قنبری^{۲*} و مهرشاد طولابی نژاد

۱. دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران
 ۲. دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران
 ۳. پسادکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
- * نویسنده مسئول: Email: ghanbari@gep.usb.ac.ir

تاریخ دریافت: ۰۴ فروردین ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۹ اردیبهشت ۱۴۰۲

چکیده

مقدمه: جامعه روستایی کشورهای در حال توسعه با مشکلات و آسیب‌های مختلف، محدودیت‌ها و چالش‌های مختلفی روبرو هستند که برای توسعه روستایی و رفع این مشکلات و مسائل لازم است که ابتدا آسیب‌های پیش روی توسعه روستاها شناسایی شوند.

هدف: هدف این پژوهش، تعیین آسیب‌های پیش روی توسعه اقتصادی و اجتماعی روستاهای مناطق مرزی در دهستان پسکوه، شهرستان سیب و سوران است.

روش‌شناسی تحقیق: پژوهش حاضر در زمره تحقیقات کاربردی است و با روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. داده‌های لازم با ابزار پرسشنامه محقق‌ساخته بدست آمد. جامعه آماری پژوهش، خانوارهای ساکن در روستاهای دهستان پسکوه در شهرستان سیب و سوران بود که ۳۳۸ خانوار با استفاده از فرمول کوکران مورد پرسشگری قرار گرفتند. تحلیل داده‌ها با بهره‌گیری از آزمون رتبه‌ای هم‌انباشتی نامحدود اکتشافی (روش جوهانسن) صورت گرفت.

قلمرو جغرافیایی پژوهش: قلمرو جغرافیایی این پژوهش، روستاهای مناطق مرزی در دهستان پسکوه، شهرستان سیب و سوران می‌باشد.
یافته‌ها: نتایج نشان می‌دهد که شاخص‌های درآمد و پس‌انداز، اشتغال، فقر، فعالیت‌های کشاورزی، مالکیت از مهم‌ترین آسیب‌های اقتصادی و شاخص‌های آموزش، رفاهی، بهداشت و درمان، تحصیلات، سلامت از مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی پیش‌روی توسعه اقتصادی و اجتماعی روستاهای منطقه مورد مطالعه می‌باشند.

نتایج: نتایج پژوهش نشان داد که دهستان پسکوه در شهرستان سیب و سوران در استان سیستان و بلوچستان با توسعه نیافتگی روبرو است. چرا که روستاهای این منطقه با آسیب‌های اقتصادی و اجتماعی زیادی روبرو بوده است. این آسیب‌ها همواره به عنوان چالش‌های مانع از توسعه روستاهای این منطقه بوده‌اند که برای رفع آنها لازم است ضمن شناسایی آنها، این آسیب‌ها برطرف شوند تا زمینه توسعه روستاهای منطقه فراهم شوند.

کلیدواژه‌ها: توسعه روستایی، آسیب‌پذیری روستاییان، ابعاد اقتصادی و اجتماعی، دهستان پسکوه، شهرستان سیب و سوران

مقدمه

در ادبیات بین‌المللی علاقه به توسعه و پیشرفت جوامع روستایی در زمینه‌ی تحولات اقتصادی و اجتماعی به سرعت در حال رشد بوده و به عنوان راهبردی برای بهبود شرایط زندگی می‌باشد (Katungi, 2010: 116). با این حال اکثر نواحی روستایی به طور بالقوه به دلیل مشکلات اقتصادی و اجتماعی رنج می‌برند (Townsend et al., 2013: 580). به طور خاص در نواحی روستایی که با فقر مضاعف روبرو بوده و خانوارهای آن در حاشیه قرار دارند این مشکلات و مسائل بیشتر خواهد بود (Rajesh et al., 2014: 18). در اکثر کشورهای جهان مسائل مربوط به روستا و توسعه روستایی از جمله مسائلی است که از دیرباز ذهن مسئولان کشور را به خود مشغول داشته که امری طبیعی و منطقی به نظر می‌رسد، چرا که بخش عمده‌ای از جمعیت کشور در روستاها سکونت دارند (عنابستانی و حاتمی‌نژاد، ۱۳۹۱: ۱۲۲). به همین خاطر در زمینه توسعه روستایی در جهان و ایران نظریات و بحث‌های زیادی مطرح شده است که هرکدام از رویکردها و نظریات مختلفی منشا گرفته و از زوایای دید متفاوت و در عین حال مخالف و متناقضی برخوردار بوده‌اند (مطیعی‌لنگرودی، ۱۳۸۶: ۲۰). یکی از مهم‌ترین مباحث که در زمینه توسعه روستایی مطرح شده است بررسی آسیب‌پذیری نواحی روستایی می‌باشد. ارزیابی آسیب‌پذیری چارچوبی است که توسط مجامع بین‌المللی به منظور ارزیابی آسیب‌های مختلف نواحی روستایی مورد استفاده قرار گرفته است (Noble et al., 2014: 838). براین اساس، آسیب‌پذیری درجه‌ای است که احتمال آسیب یک سیستم، را توصیف و به دلیل قرار گرفتن اجزای مرتبط سیستم حساسیت و ظرفیت سازگاری در معرض خطر (به عنوان مثال اختلال یا عوامل تنش‌زا)، می‌باشد (Steiner et al., 2018: 203). میزان قرار گرفتن آسیب‌پذیری سیستم‌های روستایی در معرض حساسیت به عوامل تنش‌زای آب و هوایی؛ با ظرفیت سازگاری سیستم، نهادها، انسان‌ها و عوامل اقتصادی و اجتماعی در ارتباط است و برای مقابله با آسیب‌های احتمالی، بر استفاده از فرصت‌ها یا پاسخ دادن به پیامدهای آن و شناسایی این آسیب‌ها تاکید دارد (Joyce et al., 2013: 513) همچنین در ایران نیز یکی از دلایل آسیب‌پذیر بودن مناطق روستایی عدم توسعه اقتصادی و اجتماعی آنهاست. امرار معاش و درآمد آن‌ها نیز به وسیله روش‌های سنتی فراهم می‌گردد (Nair et al., 2015: 315). این مناطق به دلیل ظرفیت پایین منابع و امکانات با آسیب‌های بیشتری روبرو می‌باشند. این آسیب‌پذیری‌ها در طول زمان و به صورت پیوسته رخ دهد اموال و دارایی‌های روستاییان نیز بیشتر تضعیف می‌شوند، و کاهش می‌یابد (Crane, 2011: 181). آسیب‌پذیری جوامع روستایی، متشکل از عوامل جمعیتی، اجتماعی و اقتصادی می‌باشد که شناسایی آنها برای توسعه روستایی و در جهت کاهش این آسیب‌پذیری‌ها لازم می‌باشد. به منظور کاهش آسیب‌پذیری و رفع مسائل روستایی به ویژه در بعد اقتصادی و اجتماعی و در راستای توسعه روستایی، شناسایی آسیب‌های پیش‌روی توسعه اقتصادی و اجتماعی روستاهای برای برنامه‌ریزی‌های توسعه روستایی ضرورت دارد (Smith & Gregory, 2013: 23). به همین خاطر در بحث‌های توسعه پایدار روستاها یکی از ارکان مهم اصلی در ثبات اقتصادی و فرهنگی و اجتماعی روستایی شناسایی این آسیب‌ها و برنامه‌ریزی برای کاهش آن‌ها می‌باشد.

دهستان پسکوه یکی از دهستان‌های شهرستان سیب و سوران می‌باشد که بر اساس سرشماری ۱۳۹۵ دارای ۱۳۵۰۱ نفر جمعیت روستایی می‌باشد. در مناطق روستایی دهستان پسکوه در شهرستان سیب و سوران نیز به دلیل مرزی بودن این منطقه، از نقاط حساس و استراتژیک کشور به شمار می‌روند. طبیعت منزوی، فقدان، رفاه و نبود انگیزه‌های لازم برای زندگی، زمینه ساز مشکلات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و امنیتی برای خانوارهای این منطقه بوجود آورده است. ناتوانایی‌های بالقوه در تولید، فقدان اشتغال، پایین بودن درآمد و عدم دسترسی به نیازهای اولیه، عمده‌ترین مشخصه اقتصادی-اجتماعی، این منطقه است که زمینه را برای معضلات و نابسامانی‌هایی چون مهاجرت، قاچاق کالا و ناامنی و مهم‌تر از همه تغییر معیشت به ویژه در روستاهای مرزی در این منطقه را فراهم آورده، که به دنبال این معضلات، آسیب‌های زیادی به خانوارهای روستایی این منطقه وارد شده است. این کمبود گزینه‌های معیشتی مسائل و مشکلات فراوانی برای مناطق روستایی به دنبال داشته و باعث شده که روستاهای آن از لحاظ اقتصادی و اجتماعی با آسیب‌های فراوانی روبرو شود. شناسایی مهم‌ترین آسیب‌های نواحی روستایی این منطقه از نظر ابعاد اقتصادی و اجتماعی و ارایه راهکارهایی مناسب در زمینه‌های مختلف می‌تواند یکی از مهم‌ترین راهکارها در زمینه توسعه روستایی این منطقه و برنامه‌ریزی مناسب برای پایداری ابعاد اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی در این منطقه در نظر گرفته شود. به همین خاطر در پژوهش حاضر به بررسی آسیب‌های پیش‌روی توسعه اقتصادی و اجتماعی روستاهای در این منطقه پرداخته شد. با توجه به آنچه بیان گردید، در تحقیق پیش‌رو به منظور مقایسه مباحث نظری و اهداف تحقیق با واقعیت‌های جامعه‌ی روستایی دهستان پسکوه، آسیب‌های پیش‌روی توسعه اقتصادی و اجتماعی روستاهای این منطقه در پژوهش حاضر نیز به بررسی آسیب‌های

پیش روی توسعه اقتصادی و اجتماعی روستاهای دهستان پسکوه شهرستان سیب و سوران پرداخته شد. سوال‌های پژوهش به صورت زیر ارائه شد:

- مهم‌ترین آسیب‌های اقتصادی پیش روی توسعه روستاهای دهستان پسکوه کدامند؟
- مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی پیش روی توسعه روستاهای دهستان پسکوه کدامند؟

توسعه روستایی از دیدگاه‌های گوناگون مورد ارزیابی قرار گرفته است، ولی هنوز اجماع نظر جامعی در باره معنا و قلمرو خاص آن دیده نمی‌شود. در تعریف توسعه روستایی می‌توان گفت که نه کمبود تعاریف از آن وجود دارد و نه یک تعریف معمول و پذیرفته شده که مورد توافق جمعی باشد (طولابی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۲۵). با این حال، اصطلاح "توسعه روستایی" زیرمجموعه‌ای از واژه گستره‌تر توسعه می‌باشد (Green, 2013: 9). از نظر تاریخی، بخش عمده‌ای از سازوکارهای مفهومی توسعه روستایی، توسط نظریه پیوستگی روستایی-شهری شکل گرفته است (Singh, 2009: 3). از نظر بورودینا و پروکپا^۱ (۲۰۱۹) توسعه روستایی به عنوان یک فرایند چندبعدی نه تنها شامل رشد اقتصادی در مناطق روستایی است، بلکه در برگیرنده انطباق آن با رفتار انسان، ساختار اجتماعی و سیاسی جوامع روستایی و مشارکت آن‌ها در فرآیندهای توسعه است (Borodina & Prokopa, 2019: 71). از نظر ورن در پلوگ^۲ و همکاران (۲۰۱۲) توسعه روستایی شامل "تعادل پایدار عناصر در حال تغییر" است، و این تداوم و تغییر همواره توسعه روستایی را مشخص کرده است (Van Der Ploeg et al., 2012: 133). اشلی و مکسول (۲۰۰۲) سناریوی توسعه روستایی و زمینه‌های در حال تغییر و رو به رشد توسعه روستایی را به صورت تنوع در درآمد روستایی، توسعه اشتغال روستایی، توسعه کالبدی روستا و غیره زیر بیان کردند (Ashley & Maxwell, 2002: 396). گی و همکاران (۲۰۱۷) توسعه روستایی را در قالب حفظ محیط زیست و ارتقای کیفیت زندگی روستاییان معرفی کردند (Qi et al., 2017: 65). استراکا و توزووا (۲۰۱۶) در زمینه اهمیت توسعه روستایی معتقدند که فرایند توسعه روستایی یک سیستم منسجم است به طوری که این فرایند باعث رهایی جوامع از فقر و نهایتاً پایداری معیشت آن‌ها شود (Straka & Tuzova, 2016: 502). بنابراین می‌توان گفت که توسعه روستایی دارای تعاریف و مفاهیم متعدد و مختلفی است.

بر اساس نظر محققان مختلف، برای دستیابی به توسعه روستایی بر ابعاد مختلفی تاکید شده است از جمله: بعد اقتصادی، بعد اجتماعی، بعد زیست محیطی (Wang et al., 2021: 924). لازم به ذکر است با توجه به موضوع تحقیق پیشرو به بیان بعد اقتصادی و اجتماعی اکتفا گردید. بعد اقتصادی: یکی از بعدهای مهم و اساسی که در جوامع مختلف برای نیل به اهداف توسعه و رسیدن به این مهم بدان تاکید شده بعد اقتصادی است که شامل زیر بخش‌هایی از جمله: تولید، توزیع، و مصرف می‌باشد. در بعد اقتصادی، هدف مدیریت ایجاد فضای مناسبی برای توسعه اقتصادی است که طی آن کارایی، عرضه کالا و خدمات مورد نیاز افزایش داده شده و به تبع آن سطح زندگی و رفاه عمومی اعضا را افزایش می‌دهد (معارفی، ۱۳۸۱: ۷۴). دوم بعد اجتماعی: از ابعاد اصلی دیگر در توسعه بعد اجتماعی است، هدف این مهم ایجاد زمینه مناسب برای توسعه انسانی می‌باشد که شامل تغییرات متوالی و مستمر در به دست آوردن الگوهای یک زندگی مطلوب به مفهوم واقعی برای تمام افراد یک منطقه یا کشور یا در نظر داشتن استعداد های بالقوه افراد و مکان‌های زیست آن است. در این بعد وقتی موفقیت حاصل می‌گردد که بتوان به وسیله مدیریت، فاصله بین طبقات پایین و بالای یک جامعه روستایی و همچنین تضادهای موجود بین زندگی شهری و روستایی را کاهش داد و نوعی خودباوری در میان جوامع روستایی به ویژه گروه های در حاشیه ایجاد کرده، به سوی توانمندسازی و خوداتکایی حرکت کرد و زندگی شرافتمندانه ایجاد کرد (رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۸۴: ۱۲). در کنار این دو بعداً آسیب‌های توسعه روستایی را می‌توان به ابعاد مختلف تسیم کرد با این حال دو بعد اقتصادی و اجتماعی در پژوهش حاضر مد نظر قرار گرفته است.

در زمینه بررسی آسیب‌های پیش روی توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی دو نظریه مرتبط وجود دارد که با آسیب شناسی مناطق روستایی و آسیب‌های توسعه روستایی ارتباط بیشتری دارند.

اولین نظریه نظریه نوسازی است. اندیشه نوسازی در دهه ۱۹۶۰ محبوبیت یافت و زیربنا و قالب فکری بسیاری از نظریات توسعه برگرفته از این مکتب می‌باشند (Green, 2013: 21). در زمینه توسعه روستایی فرض این مکتب بر این است که توسعه اساساً یک فرآیند خطی و پیشرفته است. استدلال‌های غالب مکتب سرمایه‌داری در آنچه که امروز با عنوان نظریه نوسازی یا مدل توسعه آزاد جهانی شناخته می‌شود، تجسم یافته است (Yazawa, 2014: 38). اصول مقدماتی نظریه نوسازی از ایده پیشرفت به

1. Borodina and Prokopa

2. Van Der Ploeg

دست می‌آید، یعنی این ایده که مردم می‌توانند پیشرفت کنند و خودشان جامعه‌ی خود را تغییر دهند (Lemprière, 2016: 692). نوسازی به منزله‌ی فرایندی است که طی آن ساختارهای سنتی به تدریج دستخوش دگرگونی و تحول می‌گردد و به ساختارهایی از نوع مدرن‌تر آن تبدیل می‌شود (Lin, 2013: 86). نوسازی در پی آن است که مشخص کند کدام ویژگی‌ها در کشورهای مختلف به توسعه‌ی اقتصادی سود می‌رسانند و کدام ویژگی‌ها مانعی در برابر توسعه‌ی است و به توسعه روستایی آسیب می‌زند (Hencoski, 2016: 28). دوم، توسعه روستایی به عنوان پدیده تدریجی، نتیجه عوامل داخلی و نه خارجی است. بر اساس این نظریه، سازمان‌های و موسسات خارجی در تسهیل توسعه نقش کمتری دارند (Rogers, 1995: 124). با این وجود، در مورد منبع تغییر اجتماعی در مناطق روستایی، مسئله دیگری را مطرح می‌کند. اینکلیس^۱ (۱۹۹۳) از دیگر نظریه‌پردازان نوسازی معتقد است که فرایند نوسازی از طریق ایجاد تغییر در وضعیت معیشتی خانوارهای روستایی، تغییر در عقلانیت و خردگرایی که باعث ایجاد تغییر در اقتصاد کارآمد جوامع روستایی می‌شود، و تغییر در نحوه‌ی برخورد آنها با محیط زیست، به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر توسعه روستایی اثرگذار می‌باشد. بنابراین بر اساس نظریه نوسازی هم عوامل داخلی و هم عوامل خارجی ممکن است مانع توسعه جوامع روستایی شوند و یا باعث توسعه آنها شوند.

دومین مکتب توسعه، تئوری وابستگی بود. تئوری وابستگی در مخالفت مستقیم با نظریه نوسازی است. پایه فکری پارادایم جدید در ایده‌های کارل مارکس^۲، فریدریش انگلس^۳ و دیگر متفکران مارکسیست ریشه دارد. مارکس (۱۸۱۸-۱۸۸۳) و انگلس (۱۸۲۰-۱۸۹۵)، به ویژه امیل دورکیم^۴ (۱۸۵۸-۱۹۱۷) و ماکس وبر^۵ (۱۸۶۴-۱۹۲۴) از معاصران و طرفداران نظریه وابستگی بودند. نظریه پردازان مکتب وابستگی ادعا می‌کنند که تفاوت‌های روستایی-شهری به دلیل تفاوت در ارزش‌ها، رفتار یا روابط اجتماعی نیست. توسعه و توسعه نیافتگی دو مرحله‌ای نیست، بلکه بخشی از فرایند اقتصادی است. مناطق شهری با هزینه مناطق روستایی توسعه یافته‌اند (Green, 2013: 8). لذا مناطق روستایی لزوماً از همان مسیر توسعه مناطق شهری پیروی نمی‌کنند، و باید وابستگی خود را به سازمان‌ها و مؤسسات خارجی کاهش دهند تا به توسعه دست یابند. چون که ریشه توسعه نیافتگی در مناطق روستایی عوامل خارجی می‌باشند (طولابی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۴۸). دیدگاه غالب بر توسعه روستایی در مکتب وابستگی نیز متأثر از صورت کلی آن است (پاپلی‌یزدی و ابراهیمی، ۱۳۹۱: ۹۹). طرفداران وابستگی معتقداند که ارتباط نابرابر شهر و روستا باعث ایجاد تفاوت‌های جغرافیایی در ارزش‌ها، نگرش‌ها و روابط اجتماعی افراد می‌شود، در نتیجه این رابطه نابرابر منجر به تفاوت‌های کیفیت زندگی در مناطق روستایی و شهری می‌شود (Green, 2013: 9). این نظریه پیش فرض مفیدی برای شناسایی آسیب‌ها پیش‌روی توسعه روستایی ارائه می‌دهد.

پیشینه مطالعات مربوط به آسیب‌های پیش روی توسعه روستایی مطالعاتی چندی صورت گرفته است. در خارج کشور نیز محققانی چون جینگن^۶ (۲۰۰۹) عوامل و چالش‌های برنامه‌ریزی چشم‌انداز حومه‌های شهری (روستاها) در نواحی کوهستانی را بررسی کردند و به این نتیجه رسیده است که تغییرات جمعیت، اقتصاد روستایی، اقتصاد شهری و رفتار مردم مهم‌ترین عوامل توسعه چشم‌انداز روستایی می‌باشند و عدم دسترسی به این عوامل نیز باعث آسیب به توسعه روستایی می‌شوند. اگنولتی^۷ (۲۰۱۴) چشم‌انداز توسعه روستایی و آسیب‌های آن را مورد بررسی قرار دادند، و به این نتیجه رسیدند که چشم‌انداز توسعه روستایی تا حد زیادی محصول تاریخ و زمان است و عدم سیاست‌ها در دهه‌های اخیر و عدم مدیریت ارزش‌های مرتبط با توسعه تأثیر منفی چشم‌انداز توسعه روستایی داشته‌اند. گوپینگ^۸ و همکاران (۲۰۱۶) آسیب‌ها و عوامل مشخص و تأثیرگذار در الگوی چشم‌انداز توسعه سکونتگاه‌های روستایی در حومه شهر چین پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیدند که از نظر عوامل اجتماعی-اقتصادی سرمایه‌گذاری اجتماعی و ساخت و ساز زیرساخت‌ها و از نظر عوامل جغرافیایی شعاع کشت، فاصله تا نزدیکترین جاده‌ها و مرکز شهرستان مهم‌ترین عوامل مؤثر بر چشم‌انداز حل و فصل الگوی مکانی روستایی می‌باشند و عدم وجود این عوامل نیز مانع توسعه روستایی است. گی^۹ و همکاران (۲۰۱۷) با استفاده از ساختار سلسه‌مراتبی به بررسی و تحلیل ارتباط چشم‌انداز روستایی و عوامل مؤثر بر توسعه آن

1. Inkeles
2. Karl Marx
3. Friedrich Engels
4. Emile Durkheim
5. Max Weber
6. Jing 'an
7. Agnoletti
8. Guoping
- 9- Qi

پرداخته و به این نتیجه رسیدند که ویژگی‌های عملکردی واحدهای چشم‌انداز در سطح ساختارهای مختلف و نیروی انسانی مهم-ترین عامل در توسعه چشم‌انداز روستایی می‌باشد. بلاک^۱ و همکاران (۲۰۱۹) در مطالعه خود نابرابری‌ها و آسیب‌های اجتماعی در بین جوانان در روستاهای انگلستان را مورد بررسی قرار دادند. از نظر آنها جوانان روستایی انگلستان قبل از بحران مالی هنوز با آسیب‌هایی که می‌توان آن را "ریاضت اقتصادی تأثیر ثانویه" نامید مواجه بودند. این آسیب‌ها شامل نابرابری اقتصادی، تغییرات سیاسی، توانایی والدین و جوامع هستند که بر ارائه حمایت از آنها تأثیر می‌گذارد. وانگ^۲ و همکاران (۲۰۲۰) در مطالعه‌ای آسیب‌ها و نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی مکسن در مناطق شهری و روستایی در چین را مورد بررسی قرار دادند. مطالعه آنها نشان داد که نابرابری کلی ثروت، عدم زایش سرمایه، انباشت ثروت در دست سوداگران، و در نتیجه شکاف ثروت بین خانوارهای مناطق شهری و روستایی بر آسیب پذیری آنها تأثیرگذار است. منیر^۳ و همکاران (۲۰۲۲) در مطالعه‌ای نابرابری‌ها و آسیب‌های روستایی در پاکستان را مورد بررسی قرار دادند. از نظر آنها قومیت گرای و طبقه اجتماعی، نابرابری قومی، آموزش و سلامت آسیب‌های اجتماعی مهمی هستند که روستاییان با آن مواجه هستند. نابرابری اقتصادی در بین گروه‌ها، وضعیت اشتغال، امکانات مسکن نامناسب نیز آسیب‌های اقتصادی مهمی هستند که روستاییان با آن مواجه هستند.

در داخل کشور محققانی چون حمزه (۱۳۹۳) آسیب شناسی رویکردها و سیاست‌های توسعه روستایی در برنامه‌های پنجساله توسعه کشور و ارائه راهکارهایی در چارچوب اقتصاد مقاومتی را مورد بررسی قرار دادند. نتایج مطالعه وی نشان داد عدم وجود برنامه مشخص روستایی، ضعف اقتصاد روستایی، نبود مشارکت روستایی از آسیب‌های مهم در این زمینه هستند. نوروزی و همکاران (۱۳۹۶) آسیب پذیری و برنامه‌ریزی راهبردی مدیریت بحران در نواحی روستایی را مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که نبود درآمد، عدم یازگاری و تاب آوری آسیب‌های مهم در این زمینه هستند. صدرموسوی و همکاران (۱۳۹۸) آسیب‌شناسی برنامه‌های توسعه در بخش روستایی را مورد واکاوی قرار دادند. نتایج آنها نشان داد که نبود فرصت‌های شغلی مناسب برای جوانان، فقدان فعالیت‌های تولیدی اشتغال‌زا، ناموفق بودن ایجاد صنایع متصل به کارخانجات معدنی موجود در منطقه، ناموفق بودن صنایع و کارگاه‌های کوچک اشتغال‌زای کشاورزی و افزایش فقر و محرومیت اجتماعی از مهم‌ترین آسیب‌شناسی برنامه‌های توسعه در بخش روستایی هستند. خالقی (۱۳۹۸) در پژوهشی آسیب‌شناسی برنامه‌ریزی توسعه با تأکید بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران را مورد بررسی قرار دادند. نتایج مطالعه آنها گویای آن بود که عدم توفیق برنامه‌های توسعه روستایی همه‌جانبه روستایی بیشتر ناشی از غفلت سیستم قانون‌گذاری و برنامه‌ریزی نسبت به جایگاه روستا و کشاورزی بوده و این طرح‌ها در غیاب مردم برنامه‌ریزی شده و بدون کمک مردم اجرا می‌شوند. معصومی (۱۳۹۹) در مطالعه‌ای آسیب شناسی توسعه روستایی از دیدگاه روان‌شناسی اجتماعی مورد بررسی قرار دادند. نتایج این مطالعه بیانگر این واقعیت است که بسیاری از ابعاد توسعه روستایی نیازمند ملاحظه مفاهیم روان‌شناسی اجتماعی می‌باشد. مفاهیمی چون عدم رفع نیاز، نبود مبادله اجتماعی و عدم ظرفیت سازی آسیب شناسی توسعه روستایی از دیدگاه روان‌شناسی اجتماعی هستند. ذوالفقاری و صیدی (۱۴۰۰) در مطالعه‌ای آسیب‌شناسی ساختاری طرح‌های توسعه روستایی در ایران را مورد بررسی قرار دادند. به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین آسیب‌های ساختاری طرح‌های روستایی در سه مضمون فراگیر "آسیب‌های برون‌سازمانی"، "فنی‌اجرایی" و "مدیریتی" دسته‌بندی می‌شود. آیریمی آواجیق (۱۴۰۱) در مطالعه‌ای آسیب شناسی اجتماعی و مشارکت شهروندان در ضرورت ساماندهی محلات غیررسمی را مورد بررسی قرار دادند. نتایج مطالعه آنها نشان داد که از عمده‌ترین دلایل وجود سکونتگاه‌های غیررسمی در ارومیه می‌توان به رشد سریع جمعیت، درآمد پایین، بیکاری، عدم توجه مسئولان به اشتغالزایی در روستاها و مهاجرت روز افزون روستاییان به شهر و عدم تمکن مالی افراد که موجب بروز انواع ناهنجاری‌های شهری شده و اثرات نامطلوب اجتماعی و اقتصادی را به دنبال دارد.

با توجه به مطالب پیشین، مشخص گردید که هنوز هیچ پژوهشی در زمینه بررسی آسیب‌های پیش روی توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی در مناطق مرزی استان سیستان و بلوچستان انجام نگرفته است. براین اساس، تلاش شده تا با مجموعه‌ای از معیارها و شاخص‌های عینی و ذهنی و با نظرسنجی از جامعه محلی، آسیب‌های پیش روی توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی منطقه مورد مطالعه، سنجیده شود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر در زمره تحقیقات کاربردی و از نظر روش، در چارچوب روش توصیفی-تحلیلی قرار می‌گیرد. جمع‌آوری اطلاعات به دو روش اسنادی و پیمایشی و نگرش موجود به صورت سیستمی می‌باشد. ابزار گردآوری داده‌ها و اطلاعات پرسش نامه محقق ساخت بوده است که از طیف ۵ گزینه ای لیکرت برای طراحی آن استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل خانوارهای ساکن در روستاهای دهستان پسکوه، در بخش مرکزی شهرستان سيب و سوران بوده است. این دهستان دارای ۳۰۱۷ خانوار و ۱۱۷۰۷ نفر جمعیت بوده است. این مقدار جمعیت در ۲۰ روستا ساکن بوده‌اند، تشکیل می‌دهد. در پژوهش حاضر برای دستیابی به حجم منطقی نمونه، از نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد و با استفاده از فرمول کوکران ۱۷۸ نمونه انتخاب شد. حجم جامعه آماری و تعداد نمونه هر روستا به تفکیک در جدول (۱) آورده شده است. همچنین برای پاسخگویی به سوالات پژوهش و تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات گردآوری شده از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. برای بررسی ویژگی‌های فردی پاسخگویان از آزمون توصیفی و برای پاسخگویی به سوالات تحقیق و شناسایی آسیب‌های اقتصادی و اجتماعی از آزمون رتبه‌ای هم‌انباشتگی نامحدود اکتشافی (روش جوهانسن)، استفاده شده است.

جدول ۱. ویژگی‌های روستاهای مورد مطالعه

ردیف	روستا	خانوار	تعداد نمونه	ردیف	روستا	خانوار	تعداد نمونه
۱	قادرآباد	۱۰۹	۱۲	۱۱	کله هوک	۱۱۳	۱۳
۲	حق آباد	۹۷	۱۱	۱۲	پسکوه	۱۰۰۹	۱۱۴
۳	ملک آباد	۳۸	۴	۱۳	کتوران	۹۷	۱۱
۴	گل کوشن	۱۰۲	۱۱	۱۴	گزن	۶۸	۸
۵	اکبرآباد	۲۱	۲	۱۵	نورآباد	۳۸	۴
۶	قنداب	۲۳۵	۳۶	۱۶	مهرآباد	۱۰۲	۱۱
۷	کهن شهمراد	۲۴	۳	۱۷	کهنوکی	۳۱	۳
۸	سرسوره	۵۷۷	۶۵	۱۸	کهن کریم	۷۷	۹
۹	سیادک	۸۹	۱۰	۱۹	رحمت آباد	۲۷	۳
۱۰	تنگ تنور	۱۴۱	۱۶	۲۰	هلیک دلمراد	۲۲	۲
	جمع	۱۴۳۳	۱۶۰	جمع	۱۵۸۴	۱۷۸	

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵

روایی پرسشنامه با استفاده از روایی محتوا توسط متخصصان موضوع مورد مطالعه سنجیده و تایید گردید. به منظور سنجش پایایی، یک نمونه اولیه شامل ۴۰ پرسش‌نامه پیش‌آزمون گرفته می‌شود و میزان ضریب اعتماد با روش آلفای کرونباخ محاسبه شد. باتوجه به اینکه میزان آلفای محاسبه شده برای عوامل از ۰/۷۰ بالاتر بوده است، می‌توان گفت که میزان پایایی ابزار سنجش در سطح مطلوبی قرار دارد (جدول ۲).

جدول ۲. میزان پایایی هریک متغیرهای تحقیق

عامل	تعداد سوال	آلفای کرونباخ (درصد)
اقتصادی	۴۲	۰/۸۹
اجتماعی	۶۰	۰/۹۰
جمع	۱۰۲	۰/۸۹

قلمرو جغرافیایی پژوهش

قلمرو مکانی پژوهش حاضر روستاهای دهستان پسکوه از توابع شهرستان سيب و سوران در استان سیستان و بلوچستان بوده است. شهرستان سيب و سوران از شمال به سراوان و از جنوب به مهرستان و از شرق به سراوان و پاکستان و از غرب به خاش منتهی می‌شود. این شهرستان دارای دو بخش و چهار دهستان (پسکوه، سيب و سوران، هیدوچ و کنت) می‌باشد. مسافت این شهرستان تا تهران ۱۹۵۰ کیلومتر و ارتفاع آن از سطح دریا ۱۱۳۱ متر می‌باشد. شهرستان سيب و سوران با وسعت ۶۷۸۰ کیلومتر

مربع معادل ۶,۳ درصد مساحت استان را به خود اختصاص داده است. مختصات جغرافیایی شهرستان سیب و سوران در نقشه ۶۲ درجه و ۵ دقیقه طول شرقی و ۲۷ درجه و ۱۴ دقیقه عرض شمالی قرار گرفته است. در شکل (۱)، موقعیت جغرافیایی آن‌ها نشان داده شده است.

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی کانون‌های مورد مطالعه

یافته‌ها و بحث

یافته‌های توصیفی

بررسی ویژگی‌های فردی و زمینه‌ای برای پاسخگویان نمونه پرسشنامه تحقیق حاکی از آن است که بیشترین مقدار سنی پاسخگویان بین ۲۰ تا ۳۰ سال، ۳۲/۸ درصد بوده است؛ میزان تحصیلات اکثریت پاسخگویان مدرک تحصیلی دیپلم به بالاتر بوده است. از نظر جنسیت نیز ۶۰,۹ درصد از پاسخگویان پرسشنامه را مردان تشکیل می‌دهند و از نظر اشتغال نیز ۵۱,۸ درصد نمونه متعلق به سایر مشاغل می‌باشد. از نظر تأهل ۷۹,۹ درصد پاسخگویان متأهل بوده اند. اطلاعات کامل در جدول (۳) بیان گردیده است.

جدول ۳. ویژگی‌های فردی و زمینه‌ای پاسخگویان

متغیر	بیشترین پاسخگو	تعداد پاسخگو	درصد
سن	بین ۲۰ تا ۳۰ سال	۱۱۱	۳۲/۸
تحصیلات	دیپلم به بالاتر	۱۲۸	۳۹/۷
جنسیت	مرد	۲۰۶	۶۰/۹
اشتغال	سایرین	۱۷۵	۵۱/۸
تأهل	متأهل	۲۷۰	۷۹/۹

یافته‌های تحلیلی

شاخص‌های اقتصادی آسیب‌پذیری روستایی

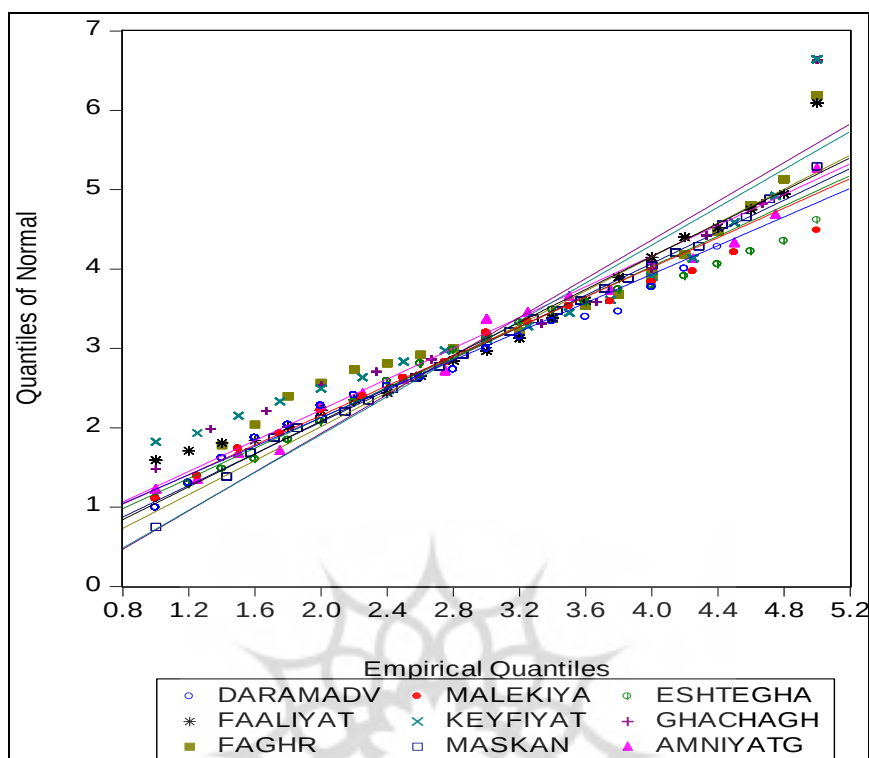
بررسی شاخص‌های آسیب‌پذیری اقتصادی با توجه به مقادیر ویژه و سطح معنی‌داری آزمون رتبه‌ای همانباشتی نامحدود اکتشافی (روش جوهانسن)، نشان می‌دهد که بیشترین میزان آسیب‌پذیری اقتصادی خانوارهای روستایی در دهستان پسکوه در رتبه اول مربوط به شاخص درآمد و پس انداز (۰/۲۳۲) و در رتبه دوم اشتغال (۰/۲۲۴) بوده و خانوارها از نظر منابع درآمدی در سطح

پایینی قرار دارند. عمده ترین دلایل این امر عبارتند از عدم دسترسی به درآمد مناسب، عدم وجود زمینه پس انداز برای خانوارها و نبودن تنوع برای فعالیت های درآمدی مختلف می‌باشد که به نحوی در عدم رضایت کافی خانوارهای روستایی و همچنین روی آوردن به اشتغال کاذب و قاچاق در منطقه می‌باشد. در زمینه شاخص فقر با (۰/۱۹۴) و شاخص فعالیت های کشاورزی با (۰/۱۶۷) می‌توان گفت که خانوارهای روستایی در مناطق مرزی از جمله منطقه مورد مطالعه با فقر اقتصادی دست و پنجه نرم می کنند به طوری که بیشتر خانوارها در این مناطق از طریق فعالیت های کشاورزی امرار معاش می کنند، قابل ذکر است که جوانان در این مناطق به نسبت گذشته کمتر به فعالیت‌های کشاورزی روی آورده و بیشتر به شغل‌های کم درآمد و فصلی مشغولند. فعالیت‌های کشاورزی در روستاهای مناطق بسیار کم و در حد فروش و برآورده شدن نیاز خود خانوارها بوده و سهم بیشتر از فروش محصولات به دلالان و واسطه های فروش می‌رسد همچنین می‌توان افزود که به دلیل نبود تعاونی و عدم آگاهی مردم از کشت محصولات زود بازده و همچنین عدم برخورداری از آموزش‌ها و مهارت‌های لازمه در این زمینه و عدم ریسک پذیری کشاورزان برای کشت محصولات جدید می‌تواند خود مزید بر علت شده و باعث پایین بودن سطح زیر کشت محصولات می‌شود. از حیث شاخص‌های مالکیت (۰/۱۴۰) و کیفیت راه‌ها (۰/۱۲۶) به ترتیب می‌توان بیان کرد که مالکیت در زمینه وسایل نقلیه شخصی و همچنین مالکیت مسکن شخصی برای خانوارهای روستایی در منطقه مورد مطالعه بسیار پایین می‌باشد. به طوری که در بعضی روستاها چند خانوار باهم زندگی می کنند و از مسکن شخصی برخوردار نیستند، مالکیت وسیله نقلیه شخصی بسیار کم و بیشتر رفت و آمدها از طریق وسایل نقلیه عمومی و تاکسی‌ها صورت می‌گیرد. از نظر مسکن (۰/۰۹) و امنیت غذایی (۰/۰۷۰) که وابستگی زیادی به شرایط درآمدی افراد دارد مردم در مناطق مرزی از جمله منطقه مورد مطالعه در وضعیت محروم به سر می‌برند، وضعیت مسکن در مناطق مرزی و از جمله منطقه مورد مطالعه بسیار ساده و فاقد امنیت بوده و بیشتر از مصالحی که قیمت کمتری داشته و با درآمد آن‌ها هماهنگ باشد ساخته می شود. در زمینه شاخص امنیت غذایی نتایج بدست آمده اینطور بود که خانوارهای روستایی منطقه مورد مطالعه در شرایط نسبتاً بهتری به سر می‌برند. اما با وجود برخورداری از شرایط نسبتاً مناسب در این زمینه می‌توان گفت خانوارهای روستایی منطقه دسترسی مناسبی به غذا دارند، ولی این مواد غذایی از کیفیت چندان مناسبی برخوردار نبوده و بیشتر میزان رژیم غذایی خانوارهای روستایی مربوط به تولیدات و محصولات است که خود آنها می‌کارند و برداشت می‌کنند. شاخص قاچاق (۰/۰۳۵) که در پایین‌ترین رتبه قرار گرفته قاچاق می‌باشد که به نسبت سایر شاخص‌ها کمترین و پایین‌ترین را در منطقه مورد مطالعه دارد البته قابل ذکر است که قاچاق در منطقه مورد مطالعه وجود داشته و جوانان را در گیر خود ساخته است سالانه تعداد زیادی از جوانان مناطق مرزی بر اثر تصادفات و همچنین شغل های پر خطری که به این مقوله مربوط است از دست می دهند. می‌توان گفت مجموع این برآوردها حاکی از شرایط نامناسب و ناسامان اقتصادی در مناطق روستایی شهرستان سبب و سوران می‌باشد. بنابراین می‌توان گفت نتایج بدست آمده از سنجش شاخص‌های اقتصادی آسیب‌پذیری روستایی نشان می‌دهد، بالاترین آسیب مربوط به شاخص درآمد و پس انداز که در رتبه نخست قرار گرفته است مربوط می شود و شاخص قاچاق در رتبه آخر پایین ترین آسیب اقتصادی در بین شاخص‌های اقتصادی می‌باشد. جدول (۴).

جدول ۴. سنجش شاخص‌های اقتصادی آسیب‌پذیری روستایی

شاخص	مقادیر ویژه (عددی)	آماره	معنی‌داری	رتبه
**درآمد و پس انداز	۰/۲۳۲	۴۷۳/۰۹	۰/۰۰۱	۱
**اشتغال	۰/۲۳۴	۳۸۴/۰۸	۰/۰۰۰	۲
**فقر	۰/۱۹۴	۲۹۹/۴۴	۰/۰۰۰	۳
**فعالیت های کشاورزی	۰/۱۶۷	۵۱/۱۶	۰/۰۰۰	۴
**مالکیت	۰/۱۴۰	۴۴/۱۶	۰/۰۰۰	۵
**کیفیت راه ها	۰/۱۲۶	۳۳/۳۷	۰/۰۰۰	۶
**مسکن	۰/۰۹۸	۳۰/۱۵	۰/۰۰۰	۷
**امنیت غذایی	۰/۰۷۰	۲۲/۳۰	۰/۰۰۰	۸
*قاچاق (مواد، سوخت و...)	۰/۰۳۵	۱۲/۰۵	۰/۰۰۵	۹
آزمون اکتشافی تحلیلی آیتم همجعی (S) در سطح ۰/۰۰۱				
* نشان دهنده رد فرضیه صفر در سطح ۰/۰۰۵				
** معنی‌داری آزمون مک‌کین-هاگ-میشل (۱۹۹۹)				

در شکل (۲) نیز مقادیر پراکنش ضرایب شاخص‌های مختلف عامل اقتصادی خانوارهای روستایی در شهرستان سیب و سوران آورد شده است که بیشترین میزان آسیب پذیری از بین شاخص‌های اقتصادی مربوط به شاخص درآمد و پس انداز با ضریب عددی (۰/۲۳۲) و کمترین میزان مربوط به شاخص قاچاق با ضریب عددی (۰/۰۳۵) بوده است.

شکل ۲. مقادیر پراکنش شاخص‌های عامل اقتصادی

شاخص‌های اجتماعی آسیب‌پذیری روستایی

بررسی شاخص‌های آسیب‌پذیری اجتماعی با توجه به مقادیر ویژه و سطح معنی داری آزمون رتبه‌ای همانباشتی نامحدود اکتشافی (روش جوهانسن)، نشان می‌دهد که بیشترین میزان آسیب‌پذیری اجتماعی خانوارهای روستایی در دهستان پسکوه در رتبه اول مربوط به شاخص آموزش (۰/۲۱۴) و در رتبه دوم خدمات رفاهی (۰/۲۱۷) است. آسیب اجتماعی در زمینه شاخص آموزش در روستاهای منطقه مورد مطالعه، مانند کمبود فضای آموزشی، پایین بودن سطح کیفیت آموزش، عدم رضایت کافی از امکانات آموزشی و... می‌باشد. در زمینه شاخص خدمات رفاهی می‌توان گفت روستاهای منطقه مورد مطالعه بسیار محروم و فاقد امکانات تفریحی و رفاهی از جمله آب آشامیدنی سالم، پارک، برخورداری پایین مردم از خدمات بهداشتی و درمانی و... اشاره کرد. از نظر شاخص بهداشت و درمان (۰/۱۸۷) می‌توان بیان کرد که آسیب در این زمینه بر اثر کمبود امکانات بهداشتی و درمانی و همچنین نبود مراکز درمانی مجهز باعث افزایش مرگ و میر و همچنین زایمان‌های پرخطر و کم توجهی به مقوله واکسیناسیون کودکان در بعضی روستاها شده است. شاخص تحصیلات با (۰/۱۷۶) و شاخص سلامت با (۰/۱۵۹) به ترتیب شاخص تحصیلات در روستاهای منطقه مورد مطالعه وضعیت بهتری دارد، خانوارهای روستایی به تحصیلات فرزندان خود اهمیت می‌دهند و محدودیتی برای تحصیلات وجود ندارد البته شایان ذکر است که در بعضی روستاها به دلیل کمبود امکانات تحصیلاتی و کمبود درآمد در خانوارها بعضی از جوانان از تحصیلات بازمانده اند، اما با این وجود می‌توان اذعان داشت، وضعیت تحصیلات جوانان در منطقه مورد مطالعه در حال پیشرفت است. شاخص سلامت از مقوله‌های مهم در زندگی جوامع بشری است، در زمینه شاخص سلامت می‌توان گفت خانوارهای روستایی از کمبود امکانات درمانی و بهداشتی، امکانات بهداشت عمومی و... رضایت کمی داشته و این مقوله به نحوی دور از توجه قرار گرفته است. شاخص ریسک پذیری با (۰/۱۳۷) می‌باشد. خانوارهای روستایی ریسک پذیر نبوده و همیشه از این مقوله دوری کرده و جانب احتیاط را رعایت می‌کنند، براین اساس مردم از انجام کاری که از آینده آن مطمئن نیستند کناره می‌گیرند. می‌توان گفت مردم در روستاها به کارهای جدیدی از جمله کشت محصولات زود بازده اعتماد ندارند و از ریسک کردن و

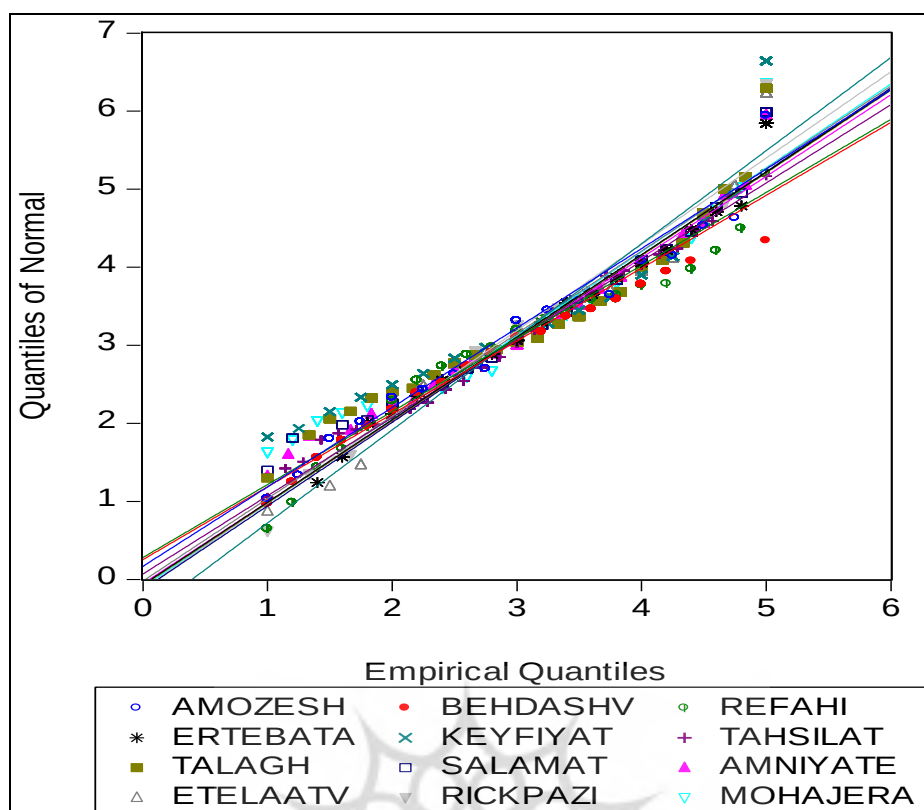
سرمایه گذاری در این زمینه دوری می‌کنند. کیفیت زندگی با (۰/۱۱۹) از دیگر شاخص‌هایی است که می‌تواند در کاهش آسیب‌های اجتماعی تأثیرگذار باشد. در زمینه این شاخص می‌توان گفت خانوارهای روستایی در منطقه مورد مطالعه تاحدودی از کیفیت زندگی خود راضی هستند، اما در کنار این بعضی از خانوارها به دلیل کمبود درآمد بعضی هم به دلیل نبود امکانات رفاهی و تفریحی و نداشتن اوقات فراغت ناراضیتی خود را از کیفیت زندگیشان اذعان می‌داشتند. شاخص اطلاعات و ارتباطات با (۰/۱۰۵) از مواردی است که خانوارهای روستایی در این زمینه نسبتاً رضایت داشته و فقط در مواردی بعضی از خانواده‌ها از ضعف اطلاعاتی در رسانه‌ها و عدم اعتماد به رسانه‌ها نظریات و عدم رضایت خود را در این زمینه بیان می‌کردند. شاخص ارتباطات و امور اجتماعی با (۰/۰۹۲) در این زمینه می‌توان گفت خانوارهای روستایی در زمینه شاخص مذکور و فعالیت‌های عمرانی و اجتماعی در روستاها با هم مشارکت و همراهی دارند، همدلی و همیاری در روستاهای منطقه مورد مطالعه درصد بالایی داشته و از وضعیت مطلوبی برخوردار است. شاخص مهاجرت با (۰/۰۷۹) از وضعیت مطلوبی برخوردار بوده و درصد پائینی از خانوارهای روستایی در منطقه مورد مطالعه به مهاجرت روی آورده‌اند. مقوله مهاجرت در روستاهای منطقه مورد در رتبه بسیار پائینی از آسیب‌های اجتماعی قرار دارد و مهاجرت‌هایی هم که صورت می‌گیرد بیشتر به دلیل اشتغال و دسترسی به امکانات رفاهی و تفریحی صورت می‌گیرد. شاخص امنیت اجتماعی با (۰/۰۶۱) از مقوله‌های بسیار مهم از آسیب‌های اجتماعی می‌باشد. اما این شاخص از وضعیت مطلوبی برخوردار بوده و در رتبه بسیار پائینی از آسیب‌ها قرار دارد. شاخص طلاق با (۰/۰۲۹) آخرین شاخص در رتبه بندی از آسیب‌پذیری در زمینه آسیب‌های اجتماعی در منطقه مورد مطالعه می‌باشد. در صد پائینی از خانوارها در روستاهای منطقه مورد مطالعه وجود دارند که مسئله طلاق در آن‌ها رخ داده است و دلیل آن نیز کمبود درآمد و اشتغال، ازدواج در سنین پایین را می‌توان مثال زد.

بنابراین می‌توان گفت نتایج بدست آمده از سنجش شاخص‌های اجتماعی آسیب‌پذیری روستایی نشان می‌دهد، بالاترین آسیب مربوط به شاخص آموزش که در رتبه نخست قرار گرفته است مربوط می‌شود و شاخص طلاق در رتبه آخر پائین‌ترین آسیب اجتماعی در بین شاخص‌های اجتماعی را بخود اختصاص داده است.

جدول ۵. سنجش شاخص‌های اجتماعی آسیب‌پذیری روستایی

شاخص	مقادیر ویژه (عددی)	آماره	معنی‌داری	رتبه
**آموزش	۰/۲۱۴	۵۶۸/۸۰	۰/۰۰۰	۱
**رفاهی	۰/۲۰۷	۴۴۸/۲۳	۰/۰۰۰	۲
**بهداشت و درمان	۰/۱۸۷	۴۱۰/۷۵	۰/۰۰۰	۳
**تخصیلات	۰/۱۷۶	۳۴۱/۷۵	۰/۰۰۰	۴
**سلامت	۰/۱۵۹	۲۷۷/۲۰	۰/۰۰۰	۵
**عدم ریسک‌پذیری	۰/۱۳۷	۲۱۶/۳۷	۰/۰۰۰	۶
**کیفیت زندگی	۰/۱۱۹	۱۶۶/۹۶	۰/۰۰۰	۷
**اطلاعات و ارتباطات	۰/۱۰۵	۱۲۷/۶۷	۰/۰۰۰	۸
**ارتباطات و امور اجتماعی	۰/۰۹۲	۹۰/۶۵	۰/۰۰۰	۹
**مهاجرت	۰/۰۷۹	۵۸/۴۷	۰/۰۰۰	۱۰
**امنیت اجتماعی	۰/۰۶۱	۳۱/۰۵	۰/۰۰۱	۱۱
**طلاق	۰/۰۲۹	۹/۸۹	۰/۰۰۷	۱۲
آزمون اکتشافی تحلیلی ایتِم همجمعی (S) در سطح ۰/۰۰۱				
* نشان دهنده رد فرضیه صفر در سطح ۰/۰۰۵				
** معنی‌داری آزمون مک‌کوبین-هاگ-میشل (۱۹۹۹)				

در شکل (۳) نیز مقادیر پراکنش ضرایب شاخص‌های مختلف عامل اجتماعی خانوارهای روستایی در شهرستان سیب و سوران آورده شده است، که بیشترین میزان آسیب‌پذیری از بین شاخص‌های اجتماعی مربوط به شاخص آموزش با ضریب عددی (۰/۲۱۴) و کمترین میزان مربوط به شاخص طلاق با ضریب عددی (۰/۰۲۹) می‌باشد.

شکل ۳. مقادیر پراکنش شاخص‌های عامل اجتماعی

بررسی مهمترین عامل آسیب‌های پیش روی خانوارهای روستایی

بعد از بررسی و شناسایی شاخص‌های هر کدام از آسیب‌های اقتصادی و اجتماعی پیش روی توسعه خانوارهای روستاهای منطقه مورد مطالعه، سعی شد که مهمترین عامل آسیب‌های پیش روی خانوارهای روستایی در دهستان پسکو مورد بررسی قرار گیرد. نتایج بدست آمده از بررسی آسیب‌های پیش روی خانوارهای روستایی نشان می‌دهد، عامل اقتصادی با ضریب عددی (۰/۱۳۹) بیشترین میزان آسیب‌پذیری را در مقوله‌های مختلف که در بخش‌های پیش بطور کامل شرح داده شد را داراست. در بخش بعدی آسیب‌های پیش روی خانوارهای روستایی عامل اجتماعی با ضریب عددی (۰/۰۴۷) به نسبت عامل اقتصادی آسیب‌های کمتری را در جوامع روستایی در منطقه مورد مطالعه داشته است. این آسیب‌ها همواره به عنوان چالش‌های مانع از توسعه روستاهای این منطقه بوده‌اند که برای رفع آن‌ها لازم است ضمن شناسایی آن‌ها، این آسیب‌ها برطرف شوند تا زمینه توسعه روستاهای منطقه فراهم شوند. لذا از بین دو گونه آسیب‌های اقتصادی و اجتماعی پیش روی خانوارهای روستایی دهستان پسکو در شهرستان سبب و سوران، آسیب‌های مهم‌تر و بیشتر از آسیب‌های اجتماعی بوده است. خلاصه اطلاعات این بخش در جدول (۴) آورده شده است.

جدول ۴. سنجش عوامل آسیب‌پذیری خانوارهای روستایی

عامل	مقادیر ویژه (عددی)	آماره	معنی‌داری	رتبه
*اقتصادی	۰/۱۳۹	۶۶/۱۶	۰/۰۰۰	۱
*اجتماعی	۰/۰۵۷	۱۶/۳۱	۰/۰۰۱	۲
آزمون اکتشافی تحلیلی آیتم همجمعی (S) در سطح ۰/۰۰۱				
* نشان دهنده رد فرضیه صفر در سطح ۰/۰۰۵				
** معنی‌داری آزمون مک‌کین-هاگ-میشل (۱۹۹۹)				

نتیجه‌گیری

در مناطق روستایی ایران و به خصوص روستاهای استان سیستان و بلوچستان نیز هرچند برنامه‌های مختلفی برای رفع توسعه نیافتگی در نظر گرفته شده و یا انجام گرفته است، ولی و با این وجود، تاکنون در سطح کشور توسعه نیافتگی مناطق روستایی و بحث رفع فقر و محرومیت مناطق روستایی هنوز هم نادیده گرفته شده‌اند. یکی از موارد بسیار مهم که برای توسعه نیافتگی و توسعه مناطق روستایی در بلند مدت لازم است مورد توجه قرار گیرد، بررسی و شناسایی آسیب‌های پیش روی توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی آسیب‌های پیش روی توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی می‌باشد. چرا که شناسایی آسیب‌های پیش روی توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی آسیب‌های پیش روی توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی فرصت‌های جدیدی را برای رشد پایدار در مناطق روستایی کشور در آینده باز می‌کند.

در این پژوهش نیز آسیب‌های پیش روی توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی در دهستان پسکوه، شهرستان سبب و سوران مورد واکاوی قرار گرفته است. در این پژوهش ۲ عامل اقتصادی و اجتماعی و شاخص‌های متعدد آن به عنوان آسیب‌های پیش روی توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی آسیب‌های پیش روی توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی و با توجه به شرایط کنونی و برای توسعه آینده این منطقه از کشور مطرح و مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

نتایج تحقیق در زمینه آسیب‌های پیش روی توسعه روستایی از بعد اقتصادی و شاخص‌های اقتصادی نشان داد ضعف درآمد و پس‌انداز، اشتغال، فقر، فعالیت‌های کشاورزی، مالکیت، کیفیت راه‌ها، مسکن، امنیت غذایی، قاچاق (مواد، سوخت و...) مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی پیش روی توسعه روستاهای شهرستان سبب و سوران هستند. نتایج تحقیق در زمینه آسیب‌های پیش روی توسعه روستایی از نظر بعد اجتماعی و شاخص‌های اجتماعی نشان داد آموزش، رفاهی، بهداشت و درمان، تحصیلات، سلامت، عدم ریسک‌پذیری، کیفیت زندگی، اطلاعات و ارتباطات، ارتباطات و امورات اجتماعی، مهاجرت، امنیت اجتماعی، طلاق مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی پیش روی توسعه روستاهای شهرستان سبب و سوران هستند. نتایج تحقیق به صورت کلی نشان داد که از بین دو بعد اقتصادی و اجتماعی، نقش و اهمیت آسیب‌های اقتصادی بیشتر بوده است و آسیب‌های اقتصادی مهم‌تر از آسیب‌های اجتماعی بوده‌اند. به طوری که دهستان پسکوه در شهرستان سبب و سوران در استان سیستان و بلوچستان با توسعه نیافتگی روبرو می‌باشد. چرا روستاهای این منطقه با آسیب‌های اقتصادی و اجتماعی زیادی روبرو بوده است. این آسیب‌ها همواره به عنوان چالش‌های مانع از توسعه روستاهای این منطقه بوده‌اند که برای رفع آن‌ها لازم است ضمن شناسایی آن‌ها، این آسیب‌ها برطرف شوند تا زمینه توسعه روستاهای منطقه فراهم شوند. بنابراین این در فرآیند برنامه‌ریزی و توسعه سکونتگاه‌های روستایی، شناسایی و تحلیل وضع موجود آسیب‌های پیش روی توسعه مناطق روستایی از این نظر مهم و نیز تحلیل امکانات و مشکلات موجود در زمینه‌های مختلف محیطی، اجتماعی، اقتصادی و انسانی ضروری و حائز اهمیت می‌باشد. در واقع با توجه به این مهم و نیز شناخت توان‌ها و امکانات موجود در روستاهای منطقه، برای برنامه‌ریزان این امکان را فراهم می‌آید تا بر اساس نیازها و شرایط خاص آن، مسیر و راهکارهای توسعه‌ی همه‌جانبه منطقه را مشخص و برنامه‌ای هماهنگ و متناسب با شرایط منطقه ارائه دهند.

بر این اساس برای نیل به اهداف توسعه و دستیابی به مقوله توسعه و کاهش آسیب‌های پیش روی توسعه مناطق روستایی در شهرستان سبب و سوران و به خصوص دهستان پسکو و از طرفی توجه به ابعاد مختلف توسعه از جمله ابعاد اقتصادی و اجتماعی نیاز است، چون بدون محقق شدن آن توسعه هماهنگ و پایدار، همه جانبه امکان پذیر نخواهد بود. بنابراین می‌توان افزود که یکی از هدف‌های مهم توسعه روستایی، رسیدگی به وضع جامعه روستایی و بهبود شرایط زیستی و به خصوص شناسایی آسیب‌های پیش روی توسعه در این مناطق برای آن‌ها است. لذا توسعه‌ی روستایی و شناسایی آسیب‌های پیش روی آن در دهستان پسکوه به عنوان عاملی مهم برای رسیدن به توسعه ملی و راه حل اساسی برای کاهش مشکلاتی چون فقر، بیکاری در نقاط روستایی یاد می‌شود که در نهایت به بهبود کیفیت سطح زندگی جوامع روستایی در ابعاد مختلف درآمد، اشتغال، آموزش، بهداشت، تغذیه، مسکن و... در طول زمان خواهد شد. بر اساس نتایج می‌توان گفت که آسیب‌های اقتصادی و اجتماعی ارائه شده در یافته‌های تحقیق همواره به عنوان چالش‌های مانع از توسعه روستاهای این منطقه بوده‌اند که برای رفع آن‌ها لازم است ضمن شناسایی آن‌ها، این آسیب‌ها برطرف شوند تا زمینه توسعه روستاهای منطقه فراهم شوند. لذا از بین دو گونه آسیب‌های اقتصادی و اجتماعی پیش روی خانوارهای روستایی دهستان پسکوه در شهرستان سبب و سوران، آسیب‌های مهم‌تر و بیشتر از آسیب‌های اجتماعی بوده است.

مقایسه نتایج پژوهش حاضر با نتایج مطالعات ارئه شده درپیشینه تحقیق نشان داد که نتایج پژوهش حاضر در زمینه آسیب‌های اجتماعی با یافته‌ها و نتایج مطالعه حمزه (۱۳۹۳)، معصومی (۱۳۹۹)، و آیریمی آواجیق (۱۴۰۱) همسو بوده و نتایج مطالعات آنها را تایید می‌کند. در زمینه آسیب‌های اقتصادی نتایج مطالعه با نتایج مطالعات جینگن (۲۰۰۹)، گوپینگ و همکاران (۲۰۱۶)، نوروزی و همکاران (۱۳۹۶)، صدرموسوی و همکاران (۱۳۹۸) همسو بوده و نتایج مطالعات آنها را تایید می‌کند. با این حال بررسی پیشینه‌ها با نتایج مطالعه حاضر نشان داد که نتایج مطالعه حاضر با نتایج مطالعات اگونلوتی (۲۰۱۴)، گی و همکاران (۲۰۱۷)، خالقی (۱۳۹۸) و ذوالفقاری و صیدیایی (۱۴۰۰) همسو نبوده و در تضاد با نتایج این مطالعات بوده است.

با توجه به نتایج بدست آمده از این پژوهش، و در راستای توسعه روستایی در منطقه مطالعه شده، پیشنهادهای زیر مطرح می‌شود:

- با توجه به ضعف اقتصادی روستاهای مورد مطالعه، تمرکز بر بهبود عرضه کشاورزی به بهبود بهره‌وری همه عناصر تشکیل دهنده زنجیره ارزش کشاورزی تکامل یابند و دگرگونی در سیستم‌های مرتبط با کشاورزی (آبیاری، الگوی کشت، بذر و نهاده و ...) در روستاهای شهرستان سیب و سوران. چرا که توسعه کشاورزی در این منطقه می‌توان بسیاری از آسیب‌های اقتصادی مانند اشتغال و درآمد و پس انداز را حل نماید.
- مدرن سازی مناطق روستایی با استفاده از روستاهای هوشمند و کاهش فاصله روستایی-شهری و ارتقاء رفاه جمعیت روستایی از پیشنهادهای مهم برا رفع آسیب‌های اقتصادی و اجتماعی در منطقه مورد مطالعه است.
- با افزایش آموزش فراگیر روستایی و مداخله آنها در سرمایه گذاری و برنامه ریزی روستایی در روستاهای منطقه مورد مطالعه و همچنین بهبود خدمات اساسی در مناطق روستایی و شهرهای واسطه کلیدی (سیب و سوران) برای تثبیت استراتژی‌های توسعه روستایی در دهستان پسکوه برای رفع آسیب‌های اقتصادی و اجتماعی لازم و ضروری است.
- سهولت در دسترسی به اعتبارات و سیستم‌های بانکی در مناطق روستایی/ خدمات اعتباری و مالی و رفع محدودیت‌های آن در روستاهای کشور و همچنین روستاهای استان سیستان و بلوچستان و مشارکت بخش خصوصی در بخشهای روستایی از دیگر پیشنهادهای مهم در زمینه این پژوهش است.

تقدیر و تشکر

این مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی بوده که در دانشگاه سیستان و بلوچستان از آن دفاع شده است.

منابع

- آیریمی آواجیق، اراده. (۱۴۰۱). آسیب‌شناسی اجتماعی و مشارکت شهروندان ضرورت ساماندهی بحران محلات غیررسمی (مورد مطالعه: ارومیه). *جغرافیا و روابط انسانی*، ۴(۴)، ۴۵۶-۴۳۶. doi: 20.1001.1.26453851.1401.4.4.26.8
- پاپلی یزدی، محمدحسین و ابراهیمی، محمدامیر. (۱۳۸۱). *نظریه‌های توسعه روستایی*. تهران: انتشارات سمت.
- حمزه، مسعود. (۱۳۹۳). آسیب‌شناسی رویکردها و سیاست‌های توسعه روستایی در برنامه‌های پنجساله توسعه کشور و ارائه راهکارهایی در چارچوب اقتصاد مقاومتی. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده معارف اسلامی و اقتصاد، دانشگاه امام صادق (ع).
- خالقی، عقیل. (۱۳۹۸). آسیب‌شناسی برنامه‌ریزی توسعه با تأکید بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران. *جغرافیا و روابط انسانی*، ۲(۳)، ۲۲۱-۲۶۱. doi: 20.1001.1.26453851.1398.2.3.14.6
- ذوالفقاری، امیرعلی، صیدیایی، سیداسکندر. (۱۴۰۱). آسیب‌شناسی ساختاری طرح هادی به‌منزله فراگیرترین طرح توسعه روستایی در ایران نمونه: استان کرمانشاه. *جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی*، ۱۳(۱)، ۶۳-۸۸. doi:10.22108/GEP.2021.129436.1437
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا. (۱۳۸۴). *تئوری‌ها و نظریه‌های برنامه‌ریزی روستایی*. گروه جغرافیا و سنجش ازدور، دانشگاه تربیت مدرس.
- صدرموسوی، میرستار؛ کریم‌زاده، حسین؛ آقایی‌هیر، محسن و خالقی، عقیل. (۱۳۹۸). آسیب‌شناسی برنامه‌های توسعه در بخش روستایی با روش آمیخته (مورد مطالعه: شهرستان ورزقان). *پژوهش‌های روستایی*، ۱۰(۱)، ۱۴۳-۱۴۶.
- طوبایی‌نژاد، مهرشاد. (۱۳۹۸). *توسعه روستایی: اصول، سیاست‌ها و برنامه‌ریزی*. تهران: انتشارات آکادمیک.

- عنابتانی، علی‌اکبر و حاتمی‌نژاد، حجت. (۱۳۹۱). مدیریت نوین روستایی و نقش آن در تحول مساکن با توجه بر عملکرد دهیاران (مطالعه موردی: دهستان میش خاص - شهرستان ایلام). *فصلنامه جغرافیا برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۲(۲)، ۱۴۰-۱۲۱.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). *فصل جمعیت و نیروی انسانی خانوارهای روستایی سال ۱۳۹۵*.
- مطیعی لنگرودی، سیدحسن. (۱۳۸۶). *برنامه‌ریزی با تاکید بر ایران*. انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد.
- معارفی، فاطمه. (۱۳۸۱). ارائه الگوی ساختاری لذای مدیریت نظام توسعه روستایی کشور مبتنی بر برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی. پایان نامه کارشناسی ارشد گروه مدیریت، دانشگاه تربیت مدرس.
- معصومی، احسان. (۱۳۹۹). آسیب شناسی توسعه روستایی از دیدگاه روان‌شناسی اجتماعی. *راهبرد توسعه*، ۶۳(۱۶)، ۴۱-۲۱.
<http://rahbord-mag.ir/Article/23045>
- Agnoletti, M. (2014). Rural landscape, nature conservation and culture: Some notes on research trends and management approaches from a (southern) European perspective. *Landscape and Urban Planning*, 126 (2), 66-73. doi:10.1016/j.landurbplan.2014.02.012.
- Ashley, C., & Maxwell, S. (2002). Rethinking Rural Development. *Development Policy Preview*, 19(4), 395-425. doi:10.1111/1467-7679.00141.
- Black, N., Scott, K., & Shucksmith, M. (2019). Social inequalities in rural England: Impacts on young people post-2008. *Journal of Rural Studies*, 68, 264-275. doi:10.1016/j.jrurstud.2018.09.008.
- Borodina, O., & Prokopa, I. (2019). Inclusive rural development: a scientific discourse. *Economy and Forecasting*, 3 (1), 70- 85. doi:10.15407/econforecast2019.01.067.
- Crane, T. A., Roncoli, C., & Hogenboom, G. (2011). Adaptation to climate change and climate variability: the importance of understanding agriculture as performance. *NJAS - Wageningen Journal of Life Sciences*, 57(4), 179-185. doi.org/10.1016/j.njas.2010.11.002.
- Green, G. P. (2013). *Handbook of Rural Development*, Massachusetts, Edward Elgar Publishing, USA.
- Guoping, R., Liming, L., Yonghu, F., Chengcheng, U., & Zhijun, S. (2016). Analysis of characteristic and influencing factors of rural settlement landscape pattern in metropolitan suburbs. *Transactions of the Chinese Society of Agricultural Engineering*, 32(2), 220-229. doi: 10.11975/j.issn.1002-6819.2016.02.032.
- Hencoski, P. (2016). Planning for an Incremental Approach to Modernization. *Policy and Practice*, 74 (4), 26-50.
- Inkeles, A. (1993). Industrialization, modernization and the quality of life. *International Journal of Comparative Sociology*, 34(2), 1-2. doi:10.1177/002071529303400101.
- Joyce, L. A., Briske, D. D., Brown, J. R. et al. (2013). Climate change and North American rangelands: assessment of mitigation and adaptation strategies. *Rangeland Ecology and Management*, 66(5), 512-528. doi:10.2111/REM-D-12-00142.1.
- Katungi, E., Sperling, L., Karanj, D., Farrow, A., & Steeve, B. (2012). Relative importance of common bean attributes and variety demand in the drought areas of Kenya. *Journal of Development and Agricultural Economics*, 3(3), 411- 422. doi:10.5897/JDAE.9000108.
- Lemprière, M. (2016). Using ecological modernisation theory to account for the evolution of the zero-carbon homes agenda in England, *Academic Journal Environmental Politics*, 25 (4), 690-708.
- Lin, X. (2013). *Gender, Modernity and Male Migrant Workers in China: Becoming a'modern'Man*, London, Publisher London: Routledge, 4 Apr 2013, PP 150.
- Munir, F., Khan, I. H., Javed, M., Sibte-Ali, M., & Zaib, L. (2022). Understanding Social Inequalities in Pakistan: An Intersectionality Perspective on Ethnicity, Income, and Education. *International journal of special education*, 37(3), 17- 32.
- Nair, V., & Whitelaw, A. P. (2015). Redefining Rural Tourism in Malaysia: A Conceptual Perspective. *Journal Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 20(3), 314- 337. doi:10.1080/10941665.2014.889026
- Noble, I.R. S., Huq, Y.A., Anokhin, J., Carmin, D., Goudou, F.P., Lansigan, B., Osman-Elasha, & Villamizar, A. (2014). Adaptation needs and options. In: *Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Field, C.B., V.R. Barros, D.J. Dokken, K.J. Mach, M.D. Mastrandrea, T.E. Bilir, M. Chatterjee, K.L. Ebi, Y.O. Estrada, R.C. Genova, B. Girma, E.S. Kissel, A.N. Levy, S. MacCracken, P.R. Mastrandrea, and L.L. White (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA, pp. 833-868.
- Qi, K. Fan, Z, Ng, C. N. Wang, X. Xie, Y. (2017). Functional analysis of landscape connectivity at the landscape, component, and patch levels: A case study of Minqing County, Fuzhou City, China. *Applied Geography*, 80(2), 64-77. doi:10.1016/j.apgeog.2017.01.009.
- Rogers, Everett, M. (1995). *Diffusion of Innovations*. 4th edition, New York: Free Press.

- Shao, j. (2009). Case study of mountainous landscape planning for metropolitan outskirts. *Transactions of the Chinese Society of Agricultural Engineering*, 25(2), 228-234. doi:10.1016/j.apgeog.2017.01.009.
- Singh, K. (2009). *Rural Development: Principles, Policies and Management*, India, SAGE Publications, Third Edition.
- Smith, P., & J. Gregory, P. (2013). Conference on 'Future food and health' Symposium I: Sustainability and food security Climate change and sustainable food production. *Proceedings of the Nutrition Society*, 72(2), 21-28. doi.org/10.1017/S0029665112002832.
- Steiner, J. L., Briske, D. D., Brown, D. P., & Rottler, C. M. (2018). Vulnerability of Southern Plains agriculture to climate change. *Climatic Change*, 146(2), 201-218. doi:10.1007/s10584-017-1965-5.
- Straka, J., & Tuzova, R. (2016). Factors Affecting Development of Rural Areas in the Czech Republic: A Literature Review. *procedia social and Behavioral Scinces*, 10(11), 496-505. doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.05.525.
- Townsend, L., Sathiaselan, A., Fairhurst, G., & Wallace, C. (2013). Enhanced broadband access as a solution to the social and economic problems of the rural digital divide. *Local Economy*, 28(6), 580-595. doi:10.1177/0269094213496974.
- Van der Ploeg, J. D., Schneider, S., & Ye, J. (2012). Rural development through the construction of new, nested markets: Comparative perspectives from China, Brazil and the European Union. *Journal of Peasant Studies*, 39(1), 133-173. doi:10.1080/03066150.2011.652619.
- Wang, R., Feng, Y., Wei, Y., Tong, X., Zhai, S., Zhou, Y., & Wu, P. (2021). A comparison of proximity and accessibility drivers in simulating dynamic urban growth. *Transactions in GIS*, 25(2), 923-947. doi:10.1111/tgis.12707.
- Wang, Y., Liu, Y., Li, Y., & Li, T. (2016). the spatio-temporal patterns of urban-rural development transformation in China since 1990. *Habitat International*, 53(3), 178- 187. doi:10.1016/j.habitatint.2015.11.011.
- Wang, Y., Li, Y., Huang, Y., Yi, C., & Ren, J. (2020). Housing wealth inequality in China: An urban-rural comparison. *Cities*, 96, 102-118. doi:10.1016/j.cities.2019.102428.
- World Bank, (2018), *staff estimates based on the United Nations Population Division's World Urbanization Prospects: 2018 Revision*.
- Yazawa, A., Inoue, Y., Li, D., Du, J., Jin, Y., Chen, Y., Nishitani, M., Watanabe, Ch., & Masahiro U. (2014). Impact of lifestyle changes on stress in a modernizing rural population in Hainan Island, China. *American Journal of Human Biology*, 26(1), 36-42. doi: 10.1002/ajhb.22467.

How to cite this article:

Paskuhi, M., Ghanbari, S., & Toulabi Nejad, M. (2024). Analysis of the Damage to the Economic and Social Development of Rural Areas (Case Study: Paskouh District, Sib and Souran Township). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 19(3), 119-133.

ارجاع به این مقاله:

پسکوهی، مهربی بی؛ قنبری، سیروس و طولابی نژاد، مهرشاد. (۱۴۰۳). تحلیل آسیب‌های پیش روی توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی (مطالعه موردی: دهستان پسکوه، شهرستان سيب و سوران). *فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۹ (۳)، ۱۱۹-۱۳۳.

فصلنامه علمی

مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی